

Zeszyty

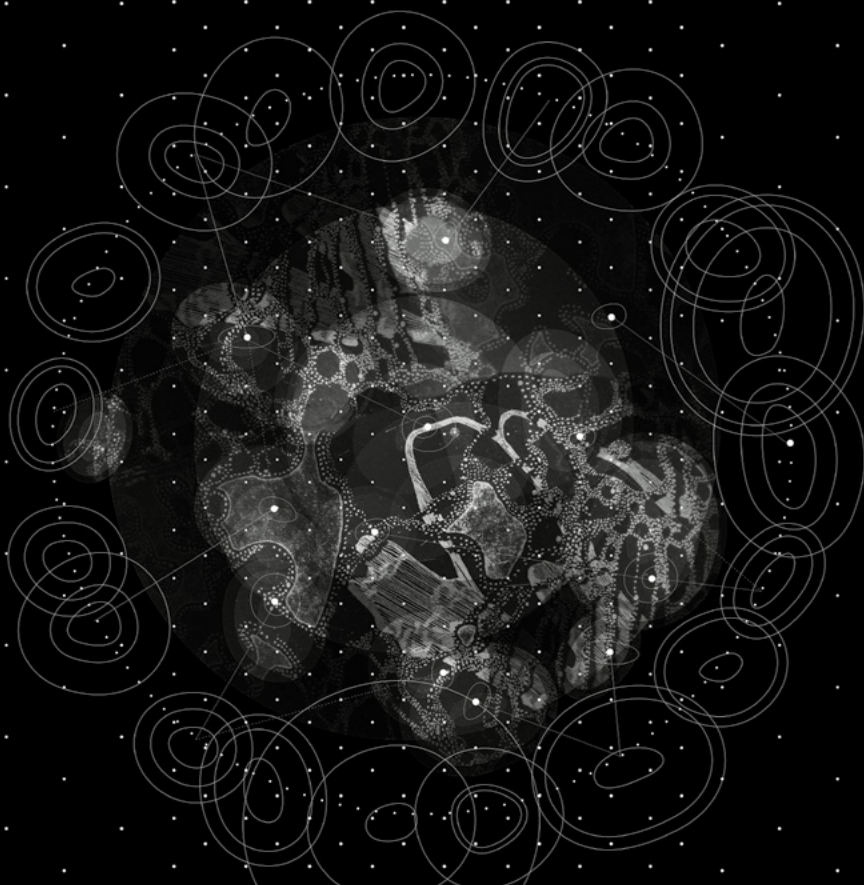
#48

Artystyczne

Kuratorstwo
dla planetarnej
równowagi

Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

2(48)/2025

ZA

Kuratorstwo dla planetarnej
równowagi: troskliwe strategie
kuratorские wobec wyzwań
współczesności

**Doktorat
honoris
causa**

Udział w postępowaniu w sprawie nadania Ewie Partum tytułu doktory honoris causa Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz jest dla mnie zaszczytem, zaś sama propozycja nie budzi wątpliwości, pozostaje więc przyjemność jej umotywowania.

Ewa Partum urodziła się w 1945 roku w Grodzisku Mazowieckim. Studiowała w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Łodzi (1963–1965) oraz na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (1965–1970). W 1970 roku w Pracowni Stefana Gierowskiego obroniła pracę dyplomową: rozprawę teoretyczną na temat poezji konkretnej oraz pracę praktyczną, jaką były działania na obiektach z pracy *Multipart* Tadeusza Kantora.

Drogę twórczą rozpoczęła od działań z obszaru sztuki konceptualnej, poezji konkretnej oraz performance. W swojej sztuce odnosiła się między innymi do sfery publicznej. W pracy z 1971 roku *Legalność przestrzeni* Artystka umieściła na Placu Wolności w Łodzi rozmaite znaki zakazu, jak na przykład *Zabrania się pozwalać, Zabrania się zabraniać, Wszystko wzbronione*. Instalacja wskazywała na opresyjność i absurdalność ówczesnego systemu, w którym wszystko spotykało się z odgórnie nałożonymi ograniczeniami. Już wtedy Artystka zwróciła uwagę na sztukę jako przestrzeń wolności.

W latach 1972–1977 prowadziła autorską Galerię Adres w Łodzi, w której prezentowana była twórczość artystów i artystek konceptualnych. Zainteresowanie kwestiami języka, a także poczucie bycia nie w pełni docenioną przez męski świat sztuki zaprowadziły ją w stronę feminizmu i słynnego stwierdzenia: „Mój problem jest problemem kobiety”.

Jej poezja konkretna od początku miała wymiar cielesny. W pracy *Poems by Ewa* Artystka odciskała na wybranych obiektach ślady swoich ust w trakcie wymawiania poszczególnych głosek. Te pierwsze odciski powstały już w 1971 roku, a jeden z nich został zatytułowany *Mój dotyk jest dotykiem kobiety*. Wątek odcisniętych pomalowanych kobiecych ust obecny jest w jej twórczości aż do dzisiaj. Na wystawie *Nie pytaj o Polskę* z CSW w Toruniu w 2025 roku, kuratorowanej przez prof. Martę Smolińską, zaprezentowana została praca zatytułowana *Wiersz* z 2024 roku, ukazująca białą-czerwoną polską flagą, w której dolną część

zapełniają czerwone odciski ust. Choć Artystka mieszka od 1982 roku w Berlinie, w jej sztuce wciąż pojawiają się odniesienia do polskiego kontekstu i komentarze na temat aktualnej sytuacji społeczno-politycznej.

Ogromne znaczenie ma cielesność prac Ewy Partum. W ten sposób wyprzedziła ona sztukę krytyczną lat 90. zainteresowaną ciałem, ale również rozważania na temat ucieleśnionej podmiotowości, ściśle powiązanej z otaczającą rzeczywistością. Bruno Latour w jednym z tekstów akcentował cielesność naszego poznania, bycia dotkniętym/ą, poruszonym/ą, wprawionym/ą w ruch przez inne przedmioty, ludzi i nie-ludzi. Filozof podkreślał, że poznanie niezaangażowane oznacza brak wrażliwości, głupotę, a nawet śmierć. Najważniejsze w jego propozycji jest zwrócenie się w stronę ciała jako głównego medium poznania¹.

Tak właśnie dzieje się u Ewy Partum, dla której ciało jest najważniejszym medium i obiektem psychospołecznym, jest tym, na co wpływ mają zarówno biologia, jak i kultura, tym, co osadza nas w rzeczywistości, a także tym, co szczególnie w przypadku kobiet podlega restrykcjom, ocenom, jak również politycznym dekretem. Dlatego też u Artystki uwidacznia się tak bardzo feministyczne hasło, że to, co prywatne, jest polityczne.

Ewa Partum jest autorką kanonicznych już feministycznych prac. W 1980 roku wzięła udział w festiwalu *Sztuka kobiet* w poznańskiej Galerii ON, organizowanym przez Izabellę Gustowską i Krystynę Piotrowską. Jej akcja *Kobiety, małżeństwo jest przeciwko wam!*, jak na tamte czasy, mogła zaskakiwać radykalizmem. Artystka, wyrażając przekonanie, że małżeństwo „upośledza kobietę przy pozorach respektu dla niej”, pocięła na sobie suknię ślubną, pokazując próbę wyrwania się z patriarchalnych norm.

Inną wybitną pracą z tamtego czasu jest cykl *Samoidentyfikacja* (1980) dotyczący przestrzeni publicznej oraz stereotypowego postrzegania kobiet. Artystka przeprowadziła performance w warszawskiej Małej Galerii PSP – ZPAF. Wystąpiła w nim nago, mając jedynie na sobie buty na wysokich obcasach. Deklarowała, że będzie tak występować, dopóki artystki nie osiągną równej pozycji na polu sztuki. Z akcją wiąże się też cykl fotomontaży. W jednym z nich ukazała

1 Bruno Latour, „How to Talk about the Body? The Normative Dimension of Science Studies,” *Body & Society*, vol. 10, nr 2-3, 2004, 205 – 229, bruno-latour.fr/sites/default/files/77-BODY-NORMATIVE-BS-GB.pdf (13.02.2025).

siebie we wspomnianym stroju Ewy na tle tłumu kobiet w kolejce do sklepu. Te kobiety, raczej starsze, o dość ciężkich sylwetkach, ubrane w grube płaszcze i berety trzymają w rękach siatki – symbol tamtych czasów, kiedy aby coś kupić, od żywności, przez podstawowe produkty higieniczne, takie jak papier toaletowy, na samochodach i meblach kończąc, należało najpierw odstać wiele godzin w kolejkach. Artystka opisywała w ten sposób szarą rzeczywistość PRL-u. Łukasz Ronduda pisał: „Ewa Partum poprzez umieszczenie swojego nagiego ciała w kontekście życia społecznego ówczesnej Polski, występowanie nago w galerii oraz podczas akcji artystycznych w przestrzeni publicznej, proponowała odarcie kobiety z ról i funkcji, które narzuca jej patriarchalne społeczeństwo. W ten sposób postulowała powrót do ‘punktu zero’ – do nagiej kobiecości, która demonstracyjnie odrzuca wszystkie przewidziane dla niej role społeczne oraz ramy, które ją ograniczają”².

Artystkę wciąż interesuje przestrzeń publiczna. Kiedy w 2017 roku organizowałam w Galerii Arsenał w Poznaniu wystawę *Polki, patriotki, rebeliantki*, Ewa Partum zaproponowała pracę pt. *Feministyczne cytaty*, odnoszącą się do Czarnych Protestów. Jest to fotografia instalacji, którą wykonała na Festiwal Sztuki Efemerycznej Konteksty w Sokołowsku latem 2017 roku. Przedstawia symboliczne czarne parasolki i hasło: „Wy nam odbieracie wolność decyzji, my wam odbierzemy władzę”, które zostało dosłownie przepisane z transparentu z Czarnego Protestu. Można za Karoliną Majewską-Güde odczytać pracę jako hołd złożony organizatorkom i uczestniczkom protestu, polskim kobietom walczącym o swoje prawa³.

Jak głosi jeden z neonów stworzonych przez Partum: „polityka jest przejściowa, a sztuka przetrwa”, ponadto, według innego hasła: „Nic nie zatrzyma idei sztuki”. Tym samym Artystka wierzy w skuteczność działań artystycznych, w moc sztuki, w jej opór wobec skostniałych systemów władzy oraz w tworzoną przez sztukę wspólnotę, działającą na rzecz demokracji i wolności.

Ewa Partum jest bez wątpienia Artystką wybitną, jedną z najważniejszych prekursorów sztuki feministycznej oraz krytycznej w Polsce. Jej sztuka w sposób

2 Łukasz Ronduda, *Sztuka polska lat 70. Awangarda* (Kraków: MOCAR, 2009), 147.

3 Karolina Majewska-Güde, „Polityczność a dobry ‘timing’”, *Szum*, 18.08.2017, <https://magazynszum.pl/krytyka/politycznosc-a-dobry-timing/>, (18.09.2017).

metaforyczny komentuje różne mechanizmy opresji – od czasów PRL-u, poprzez system patriarchalny uprzedmiotawiający kobiety po sytuację współczesną.

Jako recenzentka powołana przez Senat Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz, z pełnym przekonaniem i radością popieram przyznanie Ewie Partum tytułu doktory honoris causa.

Dra hab. Izabela Kowalczyk, prof. UAP i dra hab. Iwona Demko, prof. ASP Kraków z pracą Ewy Partum *Wiersz* (2024) na wystawie *Artystyczna obecność Ewy Partum*. Fot. z materiałów UAP

Zeszyty Artystyczne

nr 2 (48) / 2025

ISSN 1232-6682

Redaktorki prowadzące

Maria Blanka Grzybowska, Marta Smolińska

Redaktorka naczelna

Ewa Wójtowicz

Zespół redakcyjny

Magdalena Kleszyńska

Izabela Kowalczyk

Justyna Ryzek

Marta Smolińska

Sekretarzynie redakcji

Karolina Rosiejka

Projekt graficzny i skład

Mateusz Janik

Korekta

Joanna Fifielska, Filologos

Rada naukowa

prof. dr Sabeth Buchmann, Akademie der bildenden Künste Wien, Institut für Kunst und Kulturwissenschaft, Austria

prof. Burcu Dogramaci, Ludwig-Maximilians-Universität München, Niemcy

prof. Izabella Gustowska, Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

prof. Marek Krajewski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

doc. Mária Orišková, dr fil., Trnavská Univerzita w Trnave, Słowacja

doc. Jörg Scheller, dr fil., Zürcher Hochschule der Künste (ZHdK), Szwajcaria

prof. Miodrag Šuvaković, Singidunum University, Belgrade, Serbia

Afilacja zespołu redakcyjnego

Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny
Abakanowicz w Poznaniu

Adres redakcji

„Zeszyty Artystyczne”

Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa

Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny

Abakanowicz w Poznaniu

Aleje Marcinkowskiego 29

60-967 Poznań

Kontakt

<https://za.uap.edu.pl>

zeszyty.artystyczne@uap.edu.pl

UAP | POZNAŃ

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Artystycznego
w Poznaniu

Wydawca

Uniwersytet Artystyczny

im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Aleje Marcinkowskiego 29

60-967 Poznań

<https://uap.edu.pl/>

+48 61 855 25 21

© Copyright by Uniwersytet Artystyczny im.

Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, 2025

Licencja Creative Commons BY-NC-ND 4.0

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Nakład: 150 egz.

Druk i oprawa

MJP Drukarnia Poterski Sp. k.

ul. Romana Maya 30, 61-371 Poznań

Ilustracja na okładce:

«Living landscape», warsztat Back to Earth© Festival
Hors Piste, Centre Pompidou Paris, na zaproszenie
Frédérique Aït-Touati & Bruno Latoura, 2019. SOC.

Na podstawie grafiki Axelle Grégoire i *Terra Forma*,
książki o kartografiach spekulatywnych (Aït-Touati,
Arènes, Grégoire, MIT 2022).

nakład 150 egz.

ISSN 1232-6682

